

'Het onwaarschijnlijke en droevige lot van Ivan en Ivana' door Maryse Condé

Met de leesgroep van de vrouwenbibliotheek lazten we deze van oorsprong Franstalige roman, die in 2018 bekroond werd met de alternatieve Nobelprijs voor Literatuur. Slechts een enkeling had vroeger *Segou* gelezen, het omvangrijke twee-delige epos waarmee de schrijfster beroemd is geworden. De meesten werden afgeschrikt door het grote aantal bladzijden of het thema Afrika. Niet terecht, zo bleek bij de bespreking van haar meest recente boek. Vrijwel iedereen sprak lovend over dit werk en sommigen zelfs in superlatieven.

Maryse Condé is geboren in Guadeloupe en daar begint de roman ook met het hoofdstuk 'ex utero', de geboorte van de tweeling Ivan en Ivana, die door hun moeder Simone een warm welkom krijgen toegezongen. Hun vader is een rondtrekkende, beroemde muzikant uit Mali, die op tournee Guadeloupe aandeed en daar Simone leerde kennen, twee weken intensief met haar omging en haar daarna achterliet. Zo werd zij een alleenstaande moeder.

De kinderen groeien op in een zekere armoede, maar ze hebben wel een gelukkige jeugd met hun moeder en oma. Dit deel van het boek is doorspekt met citaten uit het Creools, maar ook uit het Frans, de officiële voertaal in Guadeloupe. Er zijn fragmenten van liedjes en gedichten, en in alles herken je de geëngageerde Caraïbische schrijfster. Het lichte, onbezorgde past het beste bij Ivana, die aardig en gezeglijk is en door iedereen gewaardeerd wordt.

"Het is ook bekend dat je, om gelukkig te zijn op deze aarde, een flinke dosis blindheid nodig hebt. Ivana had die. Zodoende weigerde ze het klimaat van extreme armoede waarin ze opgroeide onder ogen te zien en maakte ze zichzelf wijs dat alles ooit zou veranderen." (pag 33-34)

Haar broer daarentegen is een kleine doerak, tegendraads en vol boevenstreken. De enige die hem in de hand kan houden en van wie hij zielsveel houdt is Ivana. Dat escaleert als een jongen (zoon van de bakker, dus 'van stand') belangstelling voor haar krijgt. Er ontstaat volgens getuigen een vechtpartij, waarbij het vriendje vreselijk wordt toegetakeld. Ivan belandt voor een paar jaar in de gevangenis. Als hij daaruit komt, glijdt hij verder af: hij is eerst lange tijd werkeloos en als hij eindelijk een baantje vindt, pleegt zijn baas fraude en vlucht naar het buitenland. Ivan wordt als medeplichtige beschouwd en gaat opnieuw de gevangenis in. Een goede advocaat zorgt voor vrijspraak. Als hij ten onrechte door een buurvrouw van verkrachting wordt beschuldigd, een welhaast bijbels tafereel, is hij erg in de war en teleurgesteld.

"Zit de wereld zo in elkaar? vroeg hij zich gebroken af, in de bus die hem naar Dos d'Ane terugbracht. Vrienden die je in de steek laten zonder uitleg te geven? Meisjes die je ten onrechte beschuldigen? Journalisten die leugens over je schrijven? Mensen die bereid zijn om je met één klap af te maken? Had ik maar een lading explosieven, dan zou ik hem vernietigen." (pag 64-65)

Ivana intussen doet cum laude eindexamen en kan haar carrière voortzetten. Net als ze bij het bureau voor studiekeuze-advies is geweest en besluit in Parijs naar de politieacademie te gaan komt er bericht vanuit Mali. Moeder heeft stug volgehouden vader in te schakelen bij de opvoeding. Het is de beroemde muzikant niet echt voor de wind gegaan: jihadisten hebben zijn opnamestudio verwoest en hij is een gebroken man geworden. Toch stuurt hij een paar vliegtickets om Ivan en Ivana over te laten komen.

Dan volgt "in Africa", waarin Ivan ondanks zijn morele kompas nog meer in de war raakt. Dit deel van de roman is gruwelijk. De jongen krijgt van niemand steun. Zijn vader blijkt een seksverslaafde sukkel te zijn, die hij veracht. Vrienden heeft hij nauwelijks en alles pakt verkeerd uit. Ivana schikt zich wel in haar lot en gaat werken in een weeshuis. Ivan gaat deel uitmaken van een militie en moet verplicht aanslagen plegen. Hij radicaliseert steeds meer. Omdat de mannen om hem heen hem nooit met een vrouw zien, denken ze dat hij homo is. Enkele keren zoeken vrienden of legerofficieren toenadering, tot zijn ontsteltenis. Daarom besluit hij voor de vorm een vrouw te zoeken. Zijn liefde voor Ivana kan hij immers niet consumeren, hoe moeilijk het hem ook valt om in die platonische verhouding te volharden. Zijn relatie met de vrouw, die van hem een kind verwacht, is dan ook gedoemd om te mislukken. Zo mislukken meer van zijn pogingen nog iets van het leven te maken. Hij ontvlucht de componist, wordt in zijn naïviteit beroofd van al zijn bezittingen en de mensen, die hem uiteindelijk helpen en met wie hij een goede tijd doorbrengt, worden gedood. Deze gebeurtenis heeft een enorme impact. Hij raakt nog verbitterder en eenzamer dan hij al was.

"De moord op Alice en Christina riep bij Ivan een woede op die hij nooit eerder had gevoeld. Als mijn mening zou worden gevraagd, zou ik zeggen dat hij op dat moment radicaliseerde, zoals dat heet. Het werd hem duidelijk hoe afgrijselijk de wereld is." (pag 163-164)

Dankzij Ivana weet hij met haar naar Parijs te komen, waar zijn zus naar de politieacademie gaat en hij opnieuw een leven leidt aan de zelfkant. Hij wordt drugskoerier en later zelfs actief lid van een terroristische organisatie. Dit deel 'out of Africa' leidt tot het onvermijdelijke einde, waar de voorspellende dromen van de grootmoeder waarheid worden.

"Ze zag haar kleinkinderen Ivan en Ivana gehuld in een dikke rode doek, onder het bloed" (pag 28)

Er volgt nog een kort hoofdstuk 'Baarmoederzaken: we komen er niet uit' met uitleg en een epiloog.

Ik heb begrepen dat Maryse Condé niet meer zelf schrijft, maar haar werk dicteert. Dat verklaart de losse opmerkingen, de wijze spreuken, de voorspellingen, de uitweidingen over andere personen dan de hoofdfiguren. Het is alsof ik mijn Antilliaanse vriendinnen hoor vertellen, beeldend en vol emoties.

Het boek over Ivan en Ivana is een aangrijpende roman, actueel, en maakt beangstigend duidelijk hoe een jong mens door eenzaamheid en teleurstelling, en zijn hopeloze ervaringen in het leven, kan komen tot radicalisering en terrorisme.

Uitgeverij Orlando, 2019

Pagina's 272

Vertaald uit het Frans door Martine Woudt (Le Fabuleux et Triste destin d'Ivan et Ivana)

ISBN 978 9493 081 062

Recensie door E.S., januari 2020

'De schemerpoort' door Jeanette Winterson

Wat een fijne, kleine, spannende roman heeft Jeanette Winterson toegevoegd aan haar oeuvre. *De Schemerpoort* is een kleurrijke interpretatie van een historisch heksenproces in Lancashire tijdens de regeerperiode van James I. (1612)

Hoofdpersoon is de flamboyante Alice Turner, die door het uitvinden van een fraaie kleurstof aanzien en fortuin heeft verworven. Haar landgoed is een vrijplaats voor het uitschot van die tijd: verarmde en verloederde wezens, die weinig menselijks meer hebben. Op een ander niveau kun je dat zeggen van de ploertige koddebeiers Peep en Hargreaves. Die laten geen kans onbenut om de arme sloebbers het leven nog ellendiger te maken.

Magistraat Roger Nowell komt in een lastige positie als Thomas Potts, klerk van de rechtbank van de Kroon, onderzoek komt doen naar de verblijfplaats van heksen. Jaloezie, bewondering, afgunst, trots, loyaliteit, deze gevoelens spelen een rol in de onvermijdelijke afloop van deze geschiedenis.

Het boek is een echte pageturner, geschreven in korte hoofdstukken. Het is behoorlijk bloederig: gruwelijke details van martelingen worden niet gemedend, maar afgewisseld met rustige, meer beschouwende hoofdstukken, met humor en magie, zoals we dat van de auteur kennen.

Jeanette Winterson laat Shakespeare samen met Alice Turner naar "The tempest" kijken, mooi hoe de grote schrijver de benepen Potts voor schut zet.

Het einde is verrassend, bijna sprookjesachtig. Knap hoe historie en fictie samengaan, waardoor zelfs een heksenproces uit de 17e eeuw iets van een fantasyroman krijgt, vergelijkbaar met Ladyhawk.

Uitgeverij Atlas Contact, 2013

pagina's 188

vertaald uit het Engels door Lidwien Biekmann (*The Daylight Gate*)

ISBN 978 9025 440 442

Recensie door E.S., mei 2013